

**Lakivaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen
johdosta hakemusasioden käsittelyä yleisessä alioikeudessa koske-
vaksi lainsäädännöksi**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 4 päivästä kesäkuuta 1985 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 90.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Gustaf Möller ja lainsäädäntöneuvos Juhani Hirvonen oikeusministeriöstä, hovioikeudenneuvos Touko Kosonen Turun hovioikeudesta, pormestari Kauko Kuisma Helsingin raastuvanoikeudesta, kihlakunnantuomari Sakari Tervo Hollolan tuomiokunnasta, vs. professori Irma Lager Helsingin yliopistosta, puheenjohtaja, asianajaja Erkki-Juhani Taipale Suomen Asianajajaliitosta ja yleinen oikeusavustaja Antero Kivipelto Yleiset oikeusavustajat ry:stä.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, jossa annettaisiin yleissäännökset hakemusasioden käsittelystä yleisessä alioikeudessa. Suurin osa niistä hakemusasioista, jotka nykyisin käsitellään alioikeuden istunnossa, käsiteltäisiin kansliassa. Hakemusia voitaisiin useimmissa tapauksissa käsitellä ja ratkaista alioikeudessa kokoonpanossa, jossa kihlakunnanoikeuden muodostaa sen puheenjohtaja ilman lautakuntaa ja raastuvanoikeuden yksi sen lainoppineista jäsenistä. Laissa mainitusta syystä asia olisi kuitenkin käsiteltävä täysilukuisessa alioikeudessa.

Esitys ei koske niitä hakemusia, joiden käsittelystä on jo nykyisin voimassa erityiset säännökset, kuten lainhuudatus- ja kiinteistöasioita.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös vähäisiä muutoksia oikeudenkäymiskaareen ja eräisiin muihin lakeihin.

Uudistus on tarkoitus saattaa voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun eduskunta on lakiehdotukset hyväksynyt.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

1. Laki hakemusasioden käsittelystä yleisessä alioikeudessa

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän 2 momentissa on selvyyden vuoksi lueteltu sellaisia asioita, joihin lakia ei sovelleta. Tällaisina on mainittu muun muassa maksutonta oikeudenkäyntiä koskevat asiat. Valiokunnalla ei ole tähän huomautettavaa.

Sen sijaan valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että eräissä hakemusasioissa, esimerkiksi avioero- ja asumuseroasioissa, olisi tarpeen saada maksuton oikeudenkäynti. Maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n mukaan tämä on mahdollista, jos asian laatu ja asiaan osallisen oikeusturvan toteuttaminen erityisistä syistä sitä vaatii. Oikeuskäytäntö on kuitenkin useilla paikakunnilla niin tiukkaa, ettei maksutonta oikeudenkäyntiä juuri myönnetä hakemusasioissa. Tämä on johtanut siihen prosessiekonomisesti huonoon käytäntöön, ettei asiaa hoideta hakemuksella, vaikka siihen olisi edellytyksiä, vaan asia riitautetaan ja pannaan vireille haasteella. Valiokunta katsoo, että tämän epäkohdan korjaamiseksi maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:ää tulisi muuttaa tai antaa tuomioistuimille ohjeet 1 §:n joustavasta tulkinnasta.

3 §. *Hakemusiain käsittely.* Tarkoituksena on, että silloin kun käräjät pidetään muualla kuin tuomioistuimen kanslian sijaintipaikkakunnalla, tuomioistuin ei voi kieltäytyä ottamasta

vastaan hakemusasioita. Kun tämä ei selkeästi käy ilmi hallituksen esityksestä, valiokunta pitää tärkeänä, että tämä saatetaan alemmanasteisilla säännöksillä tai ohjeilla tuomio kuntien tietoon.

11 §. *Valmistavat toimenpiteet.* Monilla paikakunnilla on jo nyt käytäntönä, että hakija, antaessaan asiaan osalliselle tiedoksi kutsun saapua tuomioistuimen kuultavaksi hakemusasiasa, samalla antaa tälle hakemuksensa tiedoksi. Tällöin kuultavaksi kutsuttu voi paremmin kuin pelkän kutsun perusteella harkita paikallaolonsa tarpeellisuutta ja hakemusia voidaan ratkaista ilman lykkäystä siinäkin tapauksessa, että asian käsittelyyn kutsuttu osallinen jää oikeudesta pois. Tämä käytäntö on valiokunnan mielestä tarkoituksenmukainen. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa 11 §:n 1 momentin muuttamista siten, että hakijaa on kehoitettava huolehtimaan tuomioistuimen kutsun lisäksi myös hakemuksen tiedoksiantamisesta asiaan osalliselle.

20 §. *Täydentävät säännökset.* Pykälän mukaan hakemusioiden käsittelyssä on noudatettava riita-asia in oikeudenkäyntiä koskevia yleisiä periaatteita ja säännöksiä. Valiokunta korostaa tämän säännöksen merkitystä ja toteaa, että näin ollen myös oikeudenkäyntikuluja koskevia oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännöksiä on noudatettava hakemusioiden käsittelyssä. Pääsääntönä on luonnollisesti kulujen jääminen hakijan maksettaviksi, mutta eräissä tapauksissa saattaa olla kohtuullista velvoittaa myös muut asiassa osalliset kulujen korvaamiseen.

2. Laki avioliittolain 43 ja 44 §:n muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Vaikka väärään tuomioistuimeen jätetty avioehtosopimus tulisi lakiehdotuksen perusteella päteväksi, se ei voimaantulosäännöksen mukaan kuitenkaan aiheuta ennen lain voimaantuloa toimitetun omaisuuden osituksen tai erottelun pätemättömyyttä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan säännöksellä tarkoitetaan loppuun suoritettuja omaisuuden osi-

tuksia tai erotteluja, vaikka ne eivät olisikaan lainvoimaisia.

Laki liiketoimintakiellosta

Eduskunta on kuluvan syyskauden aikana hyväksynyt hallituksen esityksen n:o 29 perusteella lain liiketoimintakiellosta. Laki on vahvistettu 13 päivänä joulukuuta 1985 ja se tulee voimaan 1.1.1986.

Liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n 3 momentissa on liiketoimintakiellon kumoamista koskeva säännös, jonka mukaan tätä koskevan hakemuksen käsittelyssä noudatetaan soveltuvien osin, mitä on säädetty menettelystä riita-asiasa, jossa sovinto ei ole sallittu. Tämän pykälän perustelujen mukaan tarkoituksena on, että liiketoimintakiellon kumoamista koskevan asian käsittelyssä noudatettaisiin samaa menettelyä kuin hakemusioiden käsittelyssä yleensä.

Liiketoimintakiellosta koskeva hallituksen esitys saatiin valmiiksi ennen hakemusioiden käsittelyä koskevaa hallituksen esitystä. Liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n 3 momentissa ei siten lakiteknisistä syistä voitu viitata hakemusioiden käsittelyä yleisessä alioikeudessa koskevaan lakiin.

Hakemusioiden käsittelyä yleisessä alioikeudessa koskevan lain hyväksyminen tekee välttämättömäksi liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n 3 momentin muuttamisen. Jotta hakemusiain käsittelyä koskevien säännösten soveltamisesta saataisiin heti niiden tullessa voimaan selkeä kuva, valiokunta ehdottaa tämän lakitek-nisen menettelysäännöstä koskevan muutoksen tekemistä tässä yhteydessä.

Edellä olevan perusteella valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toinen, kolmas ja neljäs lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja ensimmäinen lakiehdotus näin kuuluvana:

1.

Laki

hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

11 §

Milloin hakemusasiassa on varattava asiaan osalliselle, *joka ei ole saapuvilla*, tilaisuus tulla kuulluksi (*poist.*), tuomioistuimen on kutsuttava

asiaan osallinen istuntoon. Hakijaa on kehoitettu huolehtimaan *hakemuksen ja* tuomioistuimen antaman kutsun tiedoksiantamisesta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

12—22 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Edelleen valiokunta ehdottaa,

että liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n 3 momentti muutettaisiin näin kuuluvaksi:

5.

Laki

liiketoimintakiellosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan liiketoimintakiellosta 13 päivänä joulukuuta 1985 annetun lain (1059/1985) 19 §:n 3 momentti näin kuuluvaksi:

19 §

Liiketoimintakiellon kumoamista koskevan hakemuksen käsittelyssä noudatetaan hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annettua lakia (/). Tuomioistuin huolehtii kuitenkin syyttäjän kuulemiseksi tarpeellisista toimenpiteis-

tä. Syyttäjällä on oikeus hakea muutosta päätökseen, jolla liiketoimintakiello on kokonaan tai osittain kumottu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 198 .

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 1985

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Urpilainen ja jäsenet Alaranta, Almgren, Arranz, Jansson, Kulhia (osittain),

Kuoppa, J. Mikkola, Peltari (osittain), Petäjäniemi, Siitonen (osittain), Skinnari, Särkijärvi, Turpeinen-Kajanoja, Tykkyläinen ja Valtonen.

